

SHAKESPEARE U SIMPSONIMA – INTERTEKSTUALNOST KANONSKIH DJELA U POP- KULTURI

ANTONIA TOMAŠ*

UDK:
821.111.09:791.228

Pregledni članak
Review article
DOI 10.47960/2831-
0322.2024.2.28.121

Sažetak:

*Ovaj rad istražuje ulogu intertekstualnosti u popularnoj animiranoj seriji Simpsoni, s posebnim naglaskom na referiranje književnih djela Williama Shakespearea. Cilj istraživanja pokazati je kako intertekstualne reference pridonose složenosti narativa i humoru serije te kako oblikuju gledateljsko iskustvo. Korištena je kvalitativna metodologija, s naglaskom na analizu intertekstualnih elemenata i sintezu širega kulturnoga konteksta. Rezultati pokazuju da su Simpsoni uspješni u korištenju intertekstualnosti kao kreativna alata za stvaranje višeslojne narativne strukture, omogućujući gledateljima različitih dobnih skupina i obrazovnih razina različit doživljaj. Primjer je potpuna referiranja epizoda *Tales from the Public Domain*, u kojoj se adaptira Shakespeareov *Hamlet*. Ova adaptacija spaja klasičnu dramsku radnju s prepoznatljivim elementima *Simpsona*, čime se omogućuje nov način razumijevanja Shakespearea unutar okvira popularne kulture. Zaključeno je da intertekstualne reference, osobito one koje se odnose na kanonska djela poput Shakespeareovih, ne samo da obogaćuju sadržaj serije nego mogu imati i obrazovnu ulogu. Ovaj rad, također, prepoznaje transmedijsku prisutnost serije koja omogućuje njezino dugogodišnje postojanje i popularnost.*

Ključne riječi: *Simpsoni, intertekstualnost, Shakespeare, pop-kultura*

* Antonia Tomaš, mag. rel. publ., Sveučilište Sjever, antonia.tomas@unin.hr

Uvod

Simpsoni su najdugovječnija američka animirana serija s najdužim scenarijem u povijesti televizije. To potvrđuje 35 sezona koje su dosad prikazane, s ukupno 768 epizoda, dostupnih u brojnim zemljama diljem svijeta. *Simpsoni* nude jednu od naj-složenijih formi komedije i satire koje su ikada prikazane na američkoj televiziji.¹

Simpsoni su prepoznati kao jedan od najuspješnijih animiranih serijala svih vremena. No, što čini ovu seriju tako izuzetno uspješnom? Njezina popularnost leži u sposobnosti kreatora da uspostave ravnotežu između raznolika izbora likova, pronicljivih društvenih komentara, kritičkog osvrta na suvremenu kulturu i jednostavna, ali česta humora. Ovaj spoj privlači gledatelje različite dobi i pozadina. Premda su elementi svijeta *Springfielda* specifični za seriju, mnoge situacije i likovi djelomično su inspirirani ranijim tekstovima. Prema teoriji poststrukturalizma nijedno djelo nije u potpunosti originalno, što se može primijeniti i na *Simpsonima*. No, ono što ovu seriju izdvaja jest način na koji uspješno integrira i transformira prethodne predloške u svjež i jedinstven narativ.

Intertekstualnost je ključna u oblikovanju humora, likova i zapleta u *Simpsonima*, pri čemu se referenciraju filmovi, knjige, povijesni događaji i *pop*-kultura. To obogaćuje narativ i povezuje seriju s bogatim kulturnim kontekstom, omogućujući publici uživanje na više razina. *Simpsoni* su izvrstan primjer kako moderni televizijski sadržaj može biti istovremeno zabavan i obrazovan, zahvaljujući složenoj mreži intertekstualnih elemenata. Dodatno, njihove popularnost i dugovječnost dokazuju se u prisutnosti na različitim medijskim platformama, što čini niz primjera uspješne transmedijske prakse. U ovome radu razmotrit će se svrha intertekstualnosti unutar serije *Simpsoni*.

1. Ciljevi istraživanja i metodologija

Simpsoni bi bili potpuno različita i vjerojatno manje uspješna serija bez svojih intertekstualnih referenci. U radu će se prikazati načini na koji se intertekstualnost prikazuje u seriji *Simpsoni* oblikujući narativnu složenost i značenje epizode. Istražit će se referiranje na umjetnička djela Williama Shakespearea. U istraživanju će se prikazati kako autori serije koriste intertekstualnost kao kreativan alat za stvaranje humorističnih i dubokih narativa. Te reference čine značajan dio njihove humoristične

¹ Usp. P. A. Cantor, „The Simpsons: Atomistic Politics and the Nuclear Family“, *Political Theory*, 27 (1999.) 6, str. 735.

vrijednosti, što će se pokazati u sljedećim poglavljima. Kada se okrenemo intertekstualnome proizvodu koji, poput *Simpsona*, ugrađuje „strani“ tekst u novi umjetnički kontekst, otvara se mogućnost za generiranje dodatnoga značenja. Kreatori i producenti emisije mogu čitati izvorni tekst u određenome kontekstu i pronaći specifično značenje u njemu, koje se može razlikovati od značenja koje je primarna publika detektirala. Zatim se referiraju na taj izvorni tekst u vlastitoj produkciji kako bi iskoristili implikacije koje nose njegovi znakovi. Intertekstualne reference također mogu imati za cilj podizanje intelektualnoga standarda serije.

Forma ovoga rada temelji se na kvalitativnoj metodologiji s ciljem analize različitih načina na koje umjetnost, konkretno književna djela mogu biti reinterpetirana i predstavljena u drugim domenama, posebno unutar specifičnoga medija. Metodologija će uključivati metodu analize sadržaja, usmjerenu na razumijevanje suptilnosti i specifičnosti intertekstualnih elemenata unutar serije *Simpsoni*. Osim toga, koristit će se i metoda sinteze kako bi se sagledala šira slika kako pojedini elementi umjetnosti integrirani u seriji stvaraju jedinstveno kulturno iskustvo. Pomoću ovih metoda istraživanje će pružiti dublji uvid u procese reinterpetacije i kreativne integracije umjetnosti, s posebnim središtem na intertekstualnost unutar medijskoga konteksta. Istraživanje serije *Simpsoni* usredotočit će se na dvije ključne teme vezane za intertekstualnost, odnosno način na koji serija koristi reference na druge kulturne, književne i medijske sadržaje. Istraživačke teme bit će definirane pomoću sljedećih pitanja:

- Kako se manifestira intertekstualnost u seriji *Simpsoni* i na koji se način omogućuje razumijevanje intertekstualnih referenci od publike, uključujući i mlade naraštaje?
- Koji su najznačajniji izvori intertekstualnih referenci u seriji *Simpsoni*, posebice kada je riječ o adaptacijama Shakespeareovih djela te kako te reference obogaćuju narativ i pridonose raznolikosti gledateljskoga iskustva?

2. Intertekstualnost

Intertekstualnost se često povezuje s postmodernizmom, posebno sa strujom postmodernizma koja se bavi književnošću i kritičkom teorijom. Postmodernizam se može shvatiti kao nastavak ili razvoj modernizma koji je prevladavao u prvim desetljećima 20. stoljeća, prije i poslije Prvoga svjetskog rata. Modernizam je obilježen gubitcima tradicionalnih vrijednosti, sumnjom u objektivnu istinu, odbacivanjem ideoloških totalizacija, napuštanjem formalnih estetskih teorija te naglaskom na

subjektivnosti, diskontinuitetu, fragmentaciji i ulozi refleksije i svijesti u stvaranju teksta. Postmodernizam, s druge strane, može se smatrati korakom dalje u istome smjeru, često obogaćenim skepticizmom i ironijom. Ovaj korak može biti posljedica novih društvenih i tehnoloških razvoja kao što su konzumerizam, nove tehnologije i globalizacija. No, postmodernizam nije donio temeljni epistemološki prekid s modernizmom, kao što je to bio slučaj s pojavom samoga modernizma.² Kulturni analitičari navode kako su *Simpsoni* utjelovljenje postmodernizma.

Djelo je dostupno u knjižarama, katalogima i ispitnim programima, dok tekst predstavlja dinamičan proces izražavanja, vođen pravilima ili odstupanjem od njih. Djelo može biti fizički prisutno, dok tekst postoji unutar jezika i manifestira se samo kroz govor (ili, još preciznije, tekst postoji kao takav jer je svjestan svoje naravi kao teksta). Tekst nije samo rastavljanje djela; može se smatrati kao imaginarni produžetak djela ili, bolje rečeno, tekst sam za sebe zna da je tekst. Tekst se ne može zaustaviti ili ograničiti, kao što to može biti slučaj s fizičkim djelom koje možete staviti na policu knjižnice. Konstituirajuća karakteristika teksta je da kontinuirano prolazi kroz različite medije (pa čak i kroz različita djela, presijecajući ih). Barthesovo gledište na tekst omogućuje nam pristup proučavanju intertekstualnosti, jer nam dopušta čitanje teksta bez autoriteta ili prethodnih naslijeđa, stvarajući intertekstualne veze koje paradoksalno mogu narušiti svaku tradicionalnu ideju naslijeđa.³

Uistinu, iako većina znanstvenika prihvaća osnovnu definiciju da intertekstualnost uključuje odnos jednoga teksta prema drugim tekstovima⁴, postoje različita teorijska stajališta koja se bave ovim fenomenom, a ona su često raznolika i ponekad kontroverzna. Ove različite interpretacije intertekstualnosti odražavaju širinu i kompleksnost fenomena intertekstualnosti te kako se taj pojam može primijeniti na različite načine u analizi tekstova i kultura.

Barthesovo shvaćanje teksta razvija Julia Kristeva, koja je prva teoretizirala koncept intertekstualnosti, istražujući kako svaki tekst ovisi o međutekstualnim odnosima kako bi bio razumljiv. Bez priznavanja ove međuovisnosti razumijevanje teksta kao cjeline postaje ograničeno.⁵ Kristeva je bila ponukana Bahtinovom idejom „aktivne uloge drugoga“ i dinamičnoga odnosa „tuđe riječi“ i autorskoga konteksta.

² Usp. A. Haberer, *Intertextuality in Theory and Practice*, Literatura 49(5), Vilnius University, 2007., str. 54.

³ Usp. R. Barthes, „Od djela do teksta“, u: Miroslav Beker, *Suvremene književne teorije*, SNL, Zagreb, 1986.

⁴ Usp. H. Tegtmeier, Henning, *Der Begriff der Intertextualität und seine Fassungen – Eine Kritik der Intertextualitätskonzepte Julia Kristevas und Susanne Holthuis*, Textbeziehungen: linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität, Tübingen, Stauffenburg, 1997., str. 49.

⁵ Usp. N. Mornjak – Bamurić, *Retorika tekstualnosti*, Buybook, Sarajevo, 2003., str. 29.

Dijalogizam unutar teksta, između različitih tekstova, poruke i koda, stvaralačke realizacije i „pamćenja“, Julija Kristeva definira kao „poziciju tuđega smisla“. S druge strane, Bahtinov dvoglasni iskaz opisuje kao ambivalentan i nastao kao rezultat intertekstualne veze između dvaju različitih znakovnih sustava. Stoga se predmet semiotičkoga proučavanja književnosti može definirati kao „tekst kao intertekstualnost“ jer „svaki tekst se gradi kao mozaik citata, svaki tekst upija i preoblikuje neki drugi tekst“.⁶

Intertekstualnost se može povezati s Barthesovim pojmom „smrt autora“, koji sugerira da svaki tekst nije izvorna tvorevina, nego mješavina prethodnih narativa koje pisac sastavlja, a čitatelj ponovno tumači. Barthes je u svome eseju *Od djela do teksta* opisao intertekstualni tekst kao onaj koji je potpuno isprepleten citatima, referencama, odjecima i kulturnim jezicima, koji ga prožimaju, stvarajući bogatu stereofoniju.⁷

Razumijevanje teksta temelji se na našim prethodnim iskustvima s drugim tekstovima, što nam omogućuje da izgradimo značenje u svakome tekstu koji nam je predstavljen. Intertekstualnost se ogleda kroz pojave kao što su aluzije, citati, kalk, plagijat, prijevodi i parodije, a variraju od implicitnih do eksplicitnih te mogu biti specifični ili opći. Često se tekstovi prilagođavaju stilskim konvencijama svoga žanra i koriste stereotipe i trope kako bi brzo uspostavili likove, situacije i priče. Sve to pridonosi intertekstualnome tekstu koji se oblikuje putem kulturnih i ideoloških normi.

2.1 Pop-kultura i kanonska djela: pojmovi i njihova interakcija

Popularna kultura, često nazivana i *pop*-kultura, oduvijek je bila složena za razumijevanje.⁸ U širem smislu odnosi se na kulturu koju koristi široka javnost na masovnoj razini. Storey⁹ navodi da je popularna kultura ona koja je prihvaćena. *Pop*-kultura kao takva može se objasniti na više načina. To je kultura koja se masovno proizvodi, masovno konzumira i koju društvo voli. Studije popularne kulture donekadno su se smatrale više-manje nevažnima za ozbiljnu znanstvenu pozornost. No, razvoj disciplina, poput antropologije, povijesti, komunikologije, američkih studija i

⁶ J. Kristeva, prema: N. Mornjak – Bamurić, n. dj., str. 30.

⁷ Usp. R. Barthes, „From Work to text“, u: R. Barthes, *Image, Music, Text*, London, Flaming, 1984.

⁸ Usp. Zhi'ang, 1999; prema M. M. Kraidy, „Popular Culture“, Curran James & Hesmondhalgh David (Eds.), *Media and Society*, Bloomsbury Academic, 2019., str. 22.

⁹ Usp. J. Storey, *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction, Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*, Taylor and Francis, 2021.

književne kritike, donio je nove analitičke alate i dao legitimitet proučavanju popularne kulture. U posljednja dva desetljeća došlo je do porasta zanimanja za popularnu kulturu unutar humanističkih i društvenih znanosti.¹⁰

Pop-kultura odnosi se na dominantne kulturne proizvode i prakse koje masovno prihvaća i konzumira široka javnost. To uključuje filmove, televizijske serije, glazbu, stripove, videoigre, *memeove* i druge oblike zabave koji su lako dostupni i razumljivi velikome broju ljudi. *Pop*-kultura često reflektira društvene norme, stavove i vrijednosti određene ere, a njezini primjeri uključuju djela koja su u velikoj mjeri oblikovana komercijalnim interesima i modernim medijima. Filmovi i TV serije igrali su ključnu ulogu u razvoju popularne kulture, a *Simpsoni* su savršen primjer kako je ta interakcija oblikovala masovnu publiku. *Simpsoni* su se masovno proizvodili i konzumirali, a njihovi likovi postali su kulturne ikone. Ljudi različitih demografskih skupina prepoznaju njihov humor i stil, često oponašajući govor i ponašanje likova, slično kao što je publika oponašala junake s filmskoga platna. Baš kao što je Rose¹¹ (2007) primijetio da filmovi mogu obrazovati i promijeniti percepciju, *Simpsoni* koriste satiru kako bi skrenuli pažnju na stvarne probleme, često koristeći parodiju da bi ukazali na apsurdne u društvu. Elezaj¹², također, primjećuje da su filmovi korišteni kao propagandno sredstvo, a *Simpsoni* na svoj način djeluju kao kritika suvremene politike i kulture. Serija *Simpsoni* postala je jedan od najvažnijih produkata *pop*-kulture, s brojnim referencama na književnost, filmove i glazbu.

Kanonska djela¹³ su, s druge strane, ona književna i umjetnička djela koja su postala dio kulturnoga naslijeđa i imaju trajnu vrijednost u društvu. Ona se obično smatraju izvanrednim primjerima estetske i moralne kvalitete te često čine temelj obrazovnih kurikuluma. Primjeri uključuju djela autora kao što su Homer, Dante, Shakespeare i Cervantes. U ovome kontekstu Shakespeare je kanonski autor čija djela, poput *Hamleta*, *Macbetha* i *Romea i Julije*, ne samo da oblikuju povijest književnosti nego su i čest izvor intertekstualnih referenci u modernim medijima, uključujući filmove, televizijske serije, a u novije vrijeme i videoigre. Interakcija između

¹⁰ Usp. C. Mukerji, M. Shudson, „Popular Culture“, *Annual Review of Sociology*, 12 (1986.) 12, str. 47-66.

¹¹ Usp. C. S. Rose, „Biology in the movies: Using the double-edged sword of popular culture to enhance public understanding of science“, *Evolutionary Biology*, 34 (2007.) 1-2, str. 49-54.

¹² Usp. R. Elezaj, „How Do Movies Impact our Societies“, <<https://yourstory.com/mystory/howmovies-impact-societies/amp>> (11. 9. 2024.).

¹³ „kanon (grč. κανών: stabljika od trstike, tesarsko mjerilo za duljinu, ravnalo). U širem značenju, sve što je čvrsto ustanovljeno, što je postalo tradicionalnim i općeprihvatim ili općeprihvaćenim (pravilom, izborom, ponašanjem i sl.); mjerilo, pravilo, propis, obrazac, norma.“, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024, <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/kanon>> (11. 10. 2024.).

pop-kulture i kanonskih djela u seriji *Simpsoni* nudi poseban uvid u način na koji kanonska književnost može biti reinterpetirana i prezentirana novim generacijama putem formata prilagođenih suvremenoj publici. Ova sinteza omogućuje i obrazovni učinak, popularizirajući klasična djela, dok ih ujedno čini pristupačnijima pomoću humora i parodije. Također, uključivanje visoke književnosti u „trivijalnu“ zabavu stvara trenutak začudnosti i neočekivanosti što uzrokuje učinak dodatne humorističnosti. Unosi i elemente remećenja reda i kritike autoriteta što je karakteristično za postmodernizam. Prema francuskome teoretičaru Laurentu Jennyju intertekstualnost upravo to i jest; postupak remećenja reda, poretka i konvencije u književnosti.

3. Simpsoni

Tijekom godina *Simpsoni* su stvorili vjernu publiku zahvaljujući svojoj društvenoj satiri i stalnome uključivanju inteligentnih i obrazovnih referenci na razne aspekte kulture. Bez obzira na to je li riječ o umjetnosti, glazbi, književnosti, povijesti ili poznatim osobama, scenaristi su uspješno uklopili različite elemente kulturnoga naslijeđa u svoje priče kako bi dodatno naglasili humorističke trenutke. Nije čudno što se u 35 sezona serije redovito mogu pronaći aluzije na jednoga od najpoznatijih autora klasične književnosti Williama Shakespearea. Ove reference dolaze u različitim oblicima, od citata pojedinih stihova do potpune (re)interpretacije njegovih djela.

3.1 *Simpsoni* i William Shakespeare

U središtu književne analize serije nalaze se lik i djelo Williama Shakespearea, najpoznatijega i najizvođenijega dramatičara na svijetu, pa je očekivano pronaći brojne reference na njegova djela u *Simpsonima*. Neke epizode nose naslove koji aludiraju na poznata Shakespeareova djela, poput epizode *Lijepi san ivanjskog ljeta* (S22E16)¹⁴, što predstavlja igru riječi na naslov Shakespeareove komedije *San Ivanjske noći*. Takve igre riječi i reference na klasična književna djela dodaju dodatnu slojevitost humoru serije, stvarajući suptilan most između klasične književnosti i suvremenoga, animiranoga svijeta *Springfielda*. Gledatelji koji prepoznaju ove aluzije mogu uživati u njihovu otkrivanju, dok serija i dalje ostaje pristupačna i zabavna široj publici. Shakespeare se stalno pojavljuje u seriji, od ranih sezona pa sve do najnovijih epizoda.¹⁵

¹⁴ Usp. Originalni naziv epizode: „Midsummer Nice Dream“.

¹⁵ Usp. V. M. F. von der Goltz, *Functions of Intertextuality and Intermediality in The Simpsons*. PhD Thesis. University of Duisburg-Essen, 2011., str. 103.-105.

Konkretno, u epizodi *Društvena mreža*¹⁶ (S23E11) humor se snažno oslanja na referencu prema Shakespeareu. U toj sceni Homer se obraća Lisi: „Hej, zašto se ne sprijateljiš s mojim novim računalom? ... Samo da završim s preuzimanjem svih Shakespeareovih djela (pjevuši), (baca zbirku u digitalnu kantu), (podmukli smijeh), tko je sad najveći pisac svih vremena (ljubi svoje bicepse).“ Ova scena na humorističan način ističe Shakespeareovu važnost, dok Homerova sarkastična gesta stvara komičan kontrast s njegovom književnom reputacijom.

Primjerice, od treće do dvadeset druge sezone nalazimo reference na *Romea i Juliju* (S03E23 i S09E02), *Othella* (S06E18), *Mnogo vike ni za što* (S07E23), *Kralja Leara* (S11E03 i S29E16), *Julija Cezara* (S14E06), *Macbetha* (S20E20) te *San Ivanjske noći* (S22E16).

Cijela epizoda pod nazivom *Priče iz javnog vlasništva*¹⁷ (S13E14) predstavlja parodiju Shakespeareove drame *Hamlet*. Ova adaptacija ne samo da prenosi priču o unutarnjim sukobima, osveti i tragediji nego je uspješno prilagođena duhu i humoru svijeta *Springfielda*.¹⁸ Gledatelji svjedoče klasičnoj drami kroz jedinstvenu *Simpsonovu* perspektivu, gdje su ozbiljni trenutci obogaćeni karakterističnim humorom serije. Preuzimanje jedne od najvažnijih drama zapadne književnosti i smještanje u kontekst animirane obitelji Simpson pokazuje duboku razinu intertekstualnosti u seriji. Hamlet ovdje postaje sredstvo kroz koje se izražavaju osobine likova u Springfieldu, dok se istovremeno odaje počast jednom od ključnih djela svjetske književnosti. Ova epizoda predstavlja sjecište između klasike i suvremenosti, gdje *Simpsoni* spajaju svoj prepoznatljiv svijet s bogatim književnim naslijeđem, stvarajući pri tome novo i jedinstveno narativno iskustvo koje istovremeno čuva izvornu vrijednost djela i donosi svjež humor.¹⁹

U nastavku će se prikazati intertekstualne reference na djela *Machbeth* i *Othello* te, naposljetku, cjelokupnu adaptaciju *Hamleta* – spoj klasičnoga i suvremenoga koji odražava esenciju intertekstualnosti unutar cijele epizode.

Epizoda *Četiri sjajne žene i manikura*²⁰ (S20E20) predstavlja zanimljiv spoj povijesnih likova i parodije u kojoj su redatelji vješto iskoristili ovaj format kako bi se osvrnuli na kompleksnost ljudske prirode i društvene konvencije. Marge, u ulozi Lady Macbeth, posebno se ističe svojom mračnom i manipulativnom osobnošću. Za

¹⁶ „The D’oh-cial Network“.

¹⁷ „Tales from the Public Domain“.

¹⁸ „Tales from the Public Domain“, <<https://en.wikipedia.org/wiki?curid=1787864>> (11. 9. 2024.).

¹⁹ Usp. L. C. Díaz Moreno, L. del C, *An Analysis of the Presence of Literature in The Simpsons*, Universidad de Málaga, 2020., str. 21.

²⁰ „Four Great Women and A Manicure“.

razliku od Shakespeareove verzije, Margeina ambicija prikazana je kroz humorističnu prizmu, ali ipak uspijeva prenijeti jezivu snagu ove ambiciozne žene. U toj epizodi preuzete su različite uloge: Selma kao kraljica Elizabeta I., Lisa kao Snjeguljica – Lisa te Maggie kao Howard Roark iz knjige *Veličanstveni izvor* autorice Ayn Rand.

Interpretacija Shakespeareove drame *Macbeth* započinje s Merge koja nosi poprilično izlizani kostim od brojnih pranja te očajnički pokušava ukloniti mrlje s haljine. Njezin uzvik „Van, prokleta mrljo! Van, kažem!“ odjekuje u prostoru, odražavajući istovremeno očaj Lady Macbeth i Margeinu frustraciju zbog nepraktičnosti kazališnoga života. Sve to jasno upućuje na očajnu Lady Macbeth iz Shakespeareove tragedije. Srednjovjekovna glazba koja prožima prostor stvara atmosferu drame i naglašava kontrast između visokih ambicija koje Marge gaji kao Lady Macbeth i njezine trenutačne situacije. Kako se kamera polako povlači, otkriva da se ova „srednjovjekovna“ drama odvija na pozornici modernoga kazališta – *The Springfield Players*. Ovaj neočekivani obrat, pojačan upotrebom animacije, stvara komičan efekt i upućuje na to kako čak i najveće umjetničke ambicije mogu biti svedene na banalnu svakodnevnicu.²¹

Slika 1: Prikaz Marge kao Lady Macbeth u epizodi *Četiri sjajne žene i manikura* (S20E20), parodirajući poznatu scenu iz Shakespeareove drame *Macbeth*.

²¹ Usp. L. C. Díaz Moreno, L. del C, n. dj., str. 22.

U epizodi *Zvijezda se pali*²² (S06E18) Springfield organizira filmski festival, a Barney se natječe sa svojim kratkometražnim filmom, koji ostavlja snažan dojam na gledatelje. Film sadrži crno-bijelu umjetničku estetiku, uznemirujuću glazbu *Un Bel Di Vedremo* i citate iz Shakespeareove drame *Othello*. Barney citira stihove: „U Othellu postoji stih o pijanici: Sada razuman čovjek, po malo budala, a sada zvijer. To prilično dobro pokriva sve.“ Ovaj, na prvi pogled, neobičan spoj umjetnosti i alkoholizma ostavlja dubok dojam na publiku. Kada Barney, u stanju potpune zbunjenosti, izgovara stihove o pijanstvu i transformaciji, stvara se komičan kontrast između visokoga stila Shakespeareova jezika i njegove vlastite jednostavnosti. Ironija je očita: lik za kojega se najmanje očekuje da će citirati Shakespeareove stihove, upravo to i čini. Ovaj neočekivani spoj visoke kulture i popularne kulture stvara jedinstven humoristični efekt koji naglašava apsurdnost situacije. Ova rečenica dolazi iz druge scene trećega čina *Othella*, gdje Cassio, pod utjecajem Iagovih spletki, konzumira previše alkohola, što dovodi do tragičnih posljedica. Shakespeareova reinterpretacija izražava osjećaj kajanja pijanca, opisujući kako pijanstvo može transformirati čovjeka. Smijeh izaziva kontrast između Barneyjeva karaktera i dubokih sofisticiranih Shakespeareovih stihova, posebno jer Barney nije niti svjestan da je snimio film, što pokazuje njegovu zbunjenost kad uzvikne: „Snimio sam film?“ Štoviše, ova scena potiče nas da preispitamo svoje predrasude o „visokoj“ i „niskoj“ kulturi. Je li umjetnost rezervirana samo za obrazovane i sofisticirane? Ili je umjetnost svugdje oko nas, čak i u najneočekivanim oblicima? Ova epizoda, doista, dokaz je da umjetnost može proizići iz bilo koje situacije, bez obzira na to koliko bila „apsurdna“.

U epizodi *Priče iz javnog vlasništva*²³ Homer Simpson, nakon što je nehotice vratio knjigu s klasičnim djelima, odlučuje svoju obitelj zabaviti vlastitim tumačenjima poznatih priča: inačice *Odiseje*, Lisu kao Ivane Orleanske. Posebno zanimljiva njegova je inačica *Hamleta*, u kojoj glavnu ulogu tumači Bart čime započinje duhovita i satirična interpretacija poznate tragedije. Prije nego što je krenuo s pričom, Bart je izrazio sumnju u relevantnost klasičnih priča u današnje vrijeme, preferirajući suvremene autore. Ovakav stav odražava često postavljano pitanje o tome koliko su klasici još uvijek aktualni i zanimljivi za mlađe generacije.

Radnja epizode prati sličan zaplet kao originalna drama, ali s humorističkim tumačenjima i parodijom klasičnoga materijala: Moe, u ulozi podmukloga Klaudija, otrovom uklanja Homera s prijestolja i oženi se s Getrudom koju igra Marge. Bart,

²² „A Star is Burns“.

²³ „Tales from the Public Domain“.

kao tinejdžerski Hamlet, suočen s očevom smrću i majčinim novim brakom, odlučuje se na osvetu. No, njegove naivnost i impulzivnost dovode do niza komičnih situacija. Lisa, kao ekscentrična Ofelija, svojim ponašanjem dodatno zbunjuje već zbunjenoga Barta, dok Wiggumovi obiteljski odnosi parodiraju političke intrige iz originalnoga djela. *Simpsoni* uspijevaju sačuvati ključne elemente priče, poput motivacije za osvetu i tragičnoga kraja, ali ih istovremeno prilagođavaju svomu humorističnom stilu. Tako, primjerice, dvoboj između Barta i Laerta završava komičnom nesrećom, a Gertrude umire na potpuno neočekivan način. Ova parodija pokazuje kako se čak i najozbiljnije drame mogu pretvoriti u zabavnu satiru, a istovremeno zadržati određenu razinu poštovanja prema originalnome djelu.

Slika 2. Prikaz scene iz epizode *Priče iz javnog vlasništva* (S13E14), u kojoj Homer čita obitelji Shakespeareova *Hamleta* kao dio adaptacije klasičnih priča u *Simpsonovu* stilu.

Bart misli da je Hamletova priča bila dosadna, ali Homer mu kaže da je priča postala izvanredan film pod nazivom *Istjerivači duhova*, a svi članovi obitelji Simpson plešu na tu temu. Ovaj dio epizode uvodi dodatni sloj intertekstualnosti, parodirajući ne samo Shakespeareova *Hamleta* nego i popularni film *Istjerivači duhova*.

Slika 3. Prikaz scene iz epizode *Priče iz javnog vlasništva* (S13E14), u kojoj obitelj Simpson pleše uz glazbenu temu iz filma *Istjerivači duhova* kao dio humorističkoga prikaza poznatih referenci iz pop-kulture.

Navedena epizoda primjer je kako se klasična književna djela mogu reinterpretirati kroz humorističku prizmu u *Simpsonovu* stilu, istovremeno zadržavajući osnovni zaplet i karaktere originala.

Istaknuti segment epizode ističe sučeljavanje između klasičnih književnih djela, poput *Hamleta*, i modernoga zabavnog sadržaja, kao što su suvremene TV serije. Ideja se temelji da su klasični tekstovi možda izgubili privlačnost u suvremenome kontekstu, ali Homer i njegova obitelj ipak odluče izvesti svoju inačicu *Hamleta*.

Zaključak

Intertekstualnost u seriji *Simpsoni* izražava pomoću humorističkih elemenata. Subverzivnom upotrebom referenci serija stvara slojevitom dinamiku u kojoj se prepoznavanje intertekstualnih elemenata prepušta gledateljima. Mlađe generacije mogu i dalje uživati u seriji unatoč mogućemu nedostatku prepoznavanja intertekstualnih referenci. S druge strane, oni koji prepoznaju ove veze doživljavaju seriju na intelektualnoj razini, pridonoseći dubljoj povezanosti s umjetničkim izrazom. Oštar humor serije djeluje kao most između različitih dobnih skupina, stvarajući zajedničko iskustvo gledanja.

U serija se ističu brojne reference na djela Williama Shakespearea. Središte je na adaptacijama najpoznatijih Shakespeareovih djela, pri čemu *Hamlet* dobiva posebno mjesto. U epizodi *Priče iz javnog vlasništva* autori *Simpsona* odlučili su se za dublju razinu intertekstualnosti potpunom adaptacijom Shakespeareove drame *Hamlet*. Ta odluka označava značajan korak dalje od jednostavnoga referiranja i parodiranja, kao što je često slučaj u seriji. Umjesto da uzimaju samo dijelove ili motive iz drugih Shakespeareovih djela, scenaristi su se hrabro upustili u potpuno raščlanjivanje jednoga od najznačajnijih djela u Shakespeareovu opusu na tragu viđenja Laurenta Jennyja po kojima se književna istina može prikazati iz više perspektiva. Adaptacija *Hamleta* unutar okvira *Simpsona* vjerno oponaša klasičnu radnju, ali istodobno ubacuje specifične elemente i humorističke nijanse koje su karakteristične za svijet *Springfielda*. Takav pristup omogućuje publici da doživi poznatu priču na nov i jedinstven način, istovremeno cijeneći originalni materijal i uživajući u specifičnostima *Simpsonova* pristupa. Potpunom adaptacijom *Hamleta Simpsoni* ne samo da demonstriraju svoju sposobnost sofisticirane intertekstualnosti nego i pokazuju koliko su prisni s dubokim umjetničkim i književnim naslijeđem. S obzirom na status *Hamleta* kao jednoga od najvažnijih dramskih djela, takva hrabra interpretacija u *Simpsonima* dodatno naglašava važnost intertekstualnosti u oblikovanju karakteristika i tonova serije. Navedena epizoda postaje neka vrsta mosta između visoke kulture, predstavljene Shakespeareom, i popularne kulture, koja je inkorporirana u *Simpsonov* svijet.

Serija *Simpsoni*, također, naglašava kako *pop*-kultura može funkcionirati kao kanal za prenošenje kanonskih djela široj publici. Uvođenje klasičnih književnih djela poput Shakespeareovih u formatu popularne animirane serije pomaže njihovu očuvanju unutar modernoga konteksta, dok istovremeno omogućava reinterpretaciju tih djela u skladu s vrijednostima i humorom današnjice. Dinamika između *pop*-kulture i kanonskih djela pokazuje kako se kulturni klasici mogu održati relevantnima kroz kreativne medije poput televizijskih serija, potičući interes novih generacija za klasična djela. Mlade generacije sve su manje zainteresirane za čitanje i proučavanje klasika zbog velikoga utjecaja televizije, društvenih mreža i videoigara, odnosno *pop*-kulture općenito. Dakle, uvođenje književnih djela putem suvremenih medija moglo bi rezultirati ponovnim buđenjem interesa mladih za kanonska djela. Prerade i intertekstualni postupci mogu pridonijeti cirkulaciji tradicionalnih djela poput Shakespeareovih. S druge strane, pomicanje granica i nekonvencionalan pristup konvencionalnim temama čini *Simpsona* ne samo dugovječnim crtanim serijalom nego i jednim od najznačajnijih u svijetu animacije.

Literatura

- A. Graham, *Intertextuality – the New critical idiom*, Routledge, London, New York 2021.
- C. S. Rose, *Biology in the movies: Using the double-edged sword of popular culture to enhance public understanding of science*, *Evolutionary Biology*, 34(1–2), 2007.
- D. Lanier, *Shakespeare and Modern Popular Culture*, Oxford University Press, 2002.
- H. Jenkins, *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*, New York University Press, New York, 2006.
- H. Tegtmeier, *Henning, Der Begriff der Intertextualität und seine Fassungen – Eine Kritik der Intertextualitätskonzepte Julia Kristevas und Susanne Holthuis*, *Textbeziehungen: linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität*, Tübingen: Stauffenburg, 1997.
- Haberer, *Intertextuality in Theory and Practice*, *Literatūra* 49(5), Vilnius University, 2007.
- J. Fiske, *Television Culture*, Routledge, London i New York, 2011.
- J. Gray, *Watching with The Simpsons: Television, Parody, and Intertextuality*, Routledge, London i New York, 2006.
- J. Storey, *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*, *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*, Taylor and Francis, 2021.
- L. C. Díaz Moreno, L. del C, *An Analysis of the Presence of Literature in The Simpsons*, Universidad de Málaga, 2020.
- L. Hutcheon, *A Theory of Parody: The Teachings of Twentieth-Century Art Forms*, University of Illinois Press, Urbana, 2000.
- M. Fink, *The Simpsons: A Cultural History*, Rowman & Littlefield, London, 2019., https://www.academia.edu/39864855/The_Simpsons_A_Cultural_History
- M. M. Kraidy, *Popular Culture*, Curran James & Hesmondhalgh David (Eds.), *Media and Society*, Bloomsbury Academic, 2019.
- N. Mornjak – Bamurić, *Retorika tekstualnosti*, Buybook, Sarajevo, 2003.
- P. A. Cantor, *The Simpsons: Atomistic Politics and the Nuclear Family*, *Political Theory*, Vol. 27, No. 6, 1999.
- R. Allen (ur.), *Channels of Discourse, Reassembled: Television and Contemporary Criticism*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1992.

-
- R. Barthes, *From Work to text*, u Barthes, R. Image, Music, Text, London: Flaming, 1984.
 - R. Barthes, *Od djela do teksta*, u: Suvremene književne teorije, SNL, Zagreb, 1986.
 - R. Elezaj, *How Do Movies Impact our Societies*, Mystory. <https://yourstory.com/mystory/howmovies-impact-societies/amp>
 - V. M. F. von der Goltz, *Functions of Intertextuality and Intermediality in The Simpsons*. PhD Thesis. University of Duisburg-Essen, 2011. <https://d-nb.info/1017289700/34>
 - W. Shakespeare, *Hamlet*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
 - Prilozi:
 - Slika 1: Prikaz Marge kao Lady Macbeth u epizodi “Četiri sjajne žene i manikura” (S20E20), parodirajući poznatu scenu iz Shakespeareove drame Macbeth 10
 - Slika 2: Prikaz scene iz epizode “Priče iz javnog vlasništva” (S13E14), u kojoj Homer čita obitelji Shakespeareovog Hamleta kao dio adaptacije klasičnih priča u Simpsonovom stilu 12
 - Slika 3: Prikaz scene iz epizode “Priče iz javnog vlasništva” (S13E14), u kojoj obitelj Simpson pleše uz glazbenu temu iz filma Istjerivači duhova kao dio humorističkog prikaza poznatih referenci iz pop kulture 12

SHAKESPEARE IN *THE SIMPSONS* – INTERTEXTUALITY OF CANONICAL WORKS IN POP CULTURE

Abstract

This paper explores the role of intertextuality in the popular animated series *The Simpsons*, with a particular focus on the referencing of William Shakespeare's literary works. The aim of the research is to show how intertextual references contribute to the complexity of the narrative and humor in the series, as well as how they shape the viewing experience. A qualitative methodology was used, with an emphasis on the analysis of intertextual elements and the synthesis of broader cultural contexts. The results show that *The Simpsons* effectively use intertextuality as a creative tool to create a multilayered narrative structure, allowing viewers of different age groups and educational levels to experience the show in various ways. A prime example of full referencing is the episode *Tales from the Public Domain*, in which Shakespeare's *Hamlet* is adapted. This adaptation combines the classic dramatic plot with recognizable elements from *The Simpsons*, offering a new way to understand Shakespeare within the framework of popular culture. It is concluded that intertextual references, particularly those related to canonical works like Shakespeare's, not only enrich the content of the series but can also have an educational role. The paper also recognizes the transmedia presence of the series, which contributes to its long-lasting popularity.

Keywords: *The Simpsons*, intertextuality, Shakespeare, pop culture